

Vatan (Ank)

Coppelia Balesi ve ifade eksikliği

Perihan ÇAMBEL

COPPELIA Balesi, 31 Mart 1967 tarihli Vatan'da tafsilatıyla anlatılmıştı. Bu, bir sevki entrikası çevresinde dönen bir temaya sahiptir. Düşensel bir yön aranırsa, bir ihtiyarın da öyküsüdür. Bebekler yapan bir ihtiyarın, Coppelius'un. Dünyanın klâsik balelerinin biridir. Batı dünyasında bu baleyi her balegiden görmüştür denebilir. Bu balenin çeşitli yorumları da yoktur denebilir. Daha çok teknik plânda oynanır da duygusal bir yapıt olduğundan duygusal plânda da icrası gerekir. Romantik müzikli, romantik bir baledir çünkü. Özellikle sevgi ve sevişme çağında olan gençleri güzelliği ile büyüleyebilir.

İcrası orantılı olarak kolay bir yapıt olduğundan, Türk Balesinin kurucusu Dame Ninette de Valois'nun Devlet Tiyatrosu Bale Bölümünün ilk bale temsil için seçilen oldu, bunu icra etmek için büyük bir bale kültürüne ihtiyaç yoktu. Bu ilk bale temsilin tarihi 28 Ocak 1961 idi. O günden bu yana birçok baleler sahnelendi. Afis ve programlarda daima vefalı dostumuz Dame Nitte'in adını gördük. Bu kez de. Yorulmak bilmeyen disiplinli bir çalışma ile bu kez eskilerin yanına bazı yeni genç sanatçılar koydu. Ne yazık ki ilk temsildeki ve ilk temsillerde sürüp giden heyecanı bu kezki temsillerde izleyemedim. Baleci kızlarımız bu kadar çabuk kanıksamayacaklardı sanırım. Genel olarak bu kez ilk temsillerdeki bazı sanatçıları aradık; Feryal Şardağ'ın oynadığı ve balenin en ince, en zarif karakterlerinin biri olan Çinli bebekte onu yaşatan Gülloya Gürelli'yi, Sema Başaran'ın oynadığı Coppelia'da Güneş Altay'ı Şafak'ta Tenasip Onat'ı, Şenlet Doğan'ı da gözlerimiz aradı. Vaktiyle Franz'ı oynayan ve çok alkış tutan Ferit Akın'ı da. Gerçi bu kezki toplulukta teknik

yönden büyük bir eleştiri yapmak haksızlık olur. Ancak, sanatta seyircinin beklediği heyecandan ve içli ifadeden zengin değildi bu yeni temsil. Teknik yönden bu kadar ilerlemiş bir topluluğun «blasé» olması (Fransızca bir çeşit kanıksama içinde heyecansızlık ve beğenmezlik ifade eder anlamda bir sözcük) üzülecek bir şey doğrusu. Bilim de bile herşey teknik değildir, kaldı ki sanatta... Bunda, teknik ve içsezi, duygu, duyuru gibi kutsal ve beşersel lansa olan elemanlar birleştirilmelidir. Bu birleşmenin başarısı, sanatçıların sanat gücünü yansıtır. Bu başarıya ulaşamayan sanatçı büyük yük olmaz, tekniği ne olursa olsun, ne kadar mükemmel olursa olsun. Başarıya böylece ulaşamayan sanatçı bir «star» yani sanat yıldızı, hele balede bir primaballerina olamaz. Balecilerimiz, 40 yaşını aşan bir Ulanovannın ve benim Türkiye'ye getirttiğim bir Tihomirnova'nın sanat heyecanını, ifade gücünü Ulanovayı «Romeo ve Jülyet» balesi filminde, Tihomirnovayı da Ankara ve İstanbul temsillerinde çeşitli rollerde seyredenler hatırlayacaklardır. Sanatçının gönlü, bilim adamınıninki gibi, daimen taze, daimen yeni heyecanlar ve ifade edilişlerin ifade gücünün tutuşuk ocağı olmalı, kalmalıdır. Üstün sanatçı vakit evlenip burjuvazlaşmaz. Küçük burjuvannın misalin, uşuk yaşamını ve ifadesizliğini benimseyemez. Haydi güzel beylerimize, siz kadın kız erkekliktenmeyen heyecanlara ve seyircilerinizi serencamlı duvarlarla sürüklercesine büyülemek davet ederim...

Devlet Balesi'nde oynanan Coppelia'nın beğenilen sahnelerinden biri